

ma, tu na Jadranu, čekaju nas najveća iskušenja.

Dalje su interesantne glave o neposrednim uticajima geografske sredine na etnički moment i razvoj povijesti na Balkanskome Poluostrvu. Važno je istaknuti poređenje Dalmacije s Norveškom. Ponadasve je važna osma glava, koja govori o vezama između glavnih historijskih događaja i reljefa; iznosi opće posljedice, velike najezda, etničke promjene, formiranje srednjevjekovnih država, balkansko i istočno pitanje, pa stvaranje novih država. Kad pisac govori o kulturnim pojasi, onda iznosi rasprostiranje civilizacija na Poluostrvu, kaže o preinačenoj vizantijskoj ili staroj balkanskoj civilizaciji, tursko-istočnjačkim uticajima, o djelovanju zapadne i srednjeevropske civilizacije, o patrijarhalnom režimu i procesu kulturnog niveliranja. Rezultat je, da je karakteristika Balkanskog Poluostrva: nedostatak kontinuiteta u kulturnim uticajima i u kulturnom razvijanju.

Našu pažnju i osobit interes treba da pritegne deseta glava Cvijićeva djela, a govori o metanastazičkim kretanjima, kao i jedanaesta, koja govori o uzrocima istih. Ove su glave tim važnije, što daju realnu podlogu jugoslovenskom narodnom jedinstvu, pa je zgodnim ključem za riješenje mnogih priepornih pitanja sadašnjice u našoj državi. Kao rezultat tih ispitivanja metanastazičkih struja izlazi da je, počevši od kraja XIV. st. pa kroz tursko vrijeme do naših dana, ispremeštano skoro sve stanovništvo na prostoru od Veleške Klisure na Vardaru pa do Zagrebačke Gore. Tako naše narodno jedinstvo ne počiva samo na prvobitnom srodstvu naših plemena; ne počiva, osim toga, jedino na jednom srpsko-hrvatskom književnom jeziku i u nekoliko na zajedničkoj književnosti, kao što se obično misli. Zajedničkom književnom jeziku prethodila je duga perioda etničkog i etnobiološkog izjednačivanja i stapanja u tursko i mletačko doba. I zbog nje narodno jedinstvo ima dublje osnove, prave narodne osnove, i

naročito u metanastazičkoj oblasti je mnogo čvršće nego što se to čini po nekim današnjim pojavama.

Kad pisac govori o geografskom rasporedu balkanskih naroda, podjeli zemlje, stočarskim kretanjima, načinu života, gradskim i seoskim naseljima i tipovima kuća, govori jezikom dubokog poznavaoaca svih ovih vrlo zanimljivih pitanja, koja zaslužuju osobitu pažnju.

Posljednja glava u ovom djelu govori o društvenim i psihičkim promjenama na Balkanskome Poluostrvu. Specijalne su vrijednosti i kulturne pojave u jadranskom primorju. Naravno je, da je tu najinteresantnije što pisac kaže o Dubrovniku, toj najzanimljivijoj točki zemljine površine u cijeloj evolucijonoj povijesti čovječanstva. Možda se nigdje jasnije ne vidi, kaže pisac, kao na Dubrovniku, kako jedna mala ali snažna grupa, koja je sebi nametnula red, disciplinu, plan, i čvrsto se držala tradicija, može da stvori znatan centar i od geografskog položaja ne osobito povlaštenog.

Djelo Jovana Cvijića, koje u naslovu donosimo, ide u istu kategoriju sa djelima Gustava Le Bona. To su djela, koja znače reviziju svega znanja koje pertraktiraju. To su djela novih pozitivnih rezultata, snažnih emocija i jakog impulsa.

Cvijić se u svome djelu ne ograničuje na samo opisivanje objekata, koje iznosi. On ih i temeljito tumači, pa uzročno-logični moment igra u njegovoj knjizi veliku ulogu. Prema tome, njegovo djelo nije ograničeno na sadašnjicu slika, pojava i činjenica. Tu izlaganje zalazi duboko u ono, što je nekada bilo, u vezi je s onim o čemu se radi, pa se izvode zaključci u pravcu evolucije budućih vremena. Analitički i sintetički postupak ovdje je izveden do u tančine. Djelo Jovana Cvijića baš i tumači geografiju kao most između prirodno-znanstvene i historičko-umne spoznaje. Izlazi kao prirodna i kao umna nauka, a način proučavanja iste dovodi se na prirodne zakone i na umne dedukcije.

Dr. Božo Cvjetković,

DAROVI »NARODNOJ STARINI«

1. G. dr. G. Frank, Zagreb (Martićeva 10).	Din.	200.—	6. G. dr. Vladislav Pandurović, advokat, Brčko.	»	12.—
2. »Gradska Štedionica« u Zagrebu.	»	250.—	7. G. dr. Mladen Simonović, advokat, Osijek.	»	19.—
3. Gdja dr. Emilija Lazić, liječnica, Lipik.	»	10.—	8. Poglavarstvo kr. glavnog i slob. grada Zagreba.	»	3000.—
4. G. Vicko Dračevac, advokat, Bos. Novi.	»	200.—	9. »Prva Hrvatska Štedionica« u Zagrebu.	»	2000.—
5. G. dr. Tihomir R. Gjorčević, profesor univerziteta, Beograd.	»	100.—	10. »Slavenska Banka« u Zagrebu.	»	1000.—